

21.5.2012

Dnro 2333/4/10

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

VAIKEAVAMMAISEN HENKILÖN MAHDOLLISUUS OSALLISTUA PÄIVÄTOIMINTAAN SAATTOI VAARANTUA

GRAVT HANDIKAPPADES MÖJLIGHETER ATT DELTA I DAGSVERKSAMHET ÄVENTYRADES

1

KANTELU

Suomen CP-liiton päivätoiminnan vastaava ohjaaja - - - arvosteli 24.6.2010 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelussa Helsingin sosiaaliviraston menettelyä periä vaikeavammaisten päivätoimintaan osallistuvilta kuljetuspalvelun käyttäjältä omavastuuosuutena (asiakasmaksuna) 2,50 euroa jokaisesta yksittäisestä matkasta. Hänen mukaansa sosiaalivirasto kohtelee vaikeavammaisia päivätoimintaan osallistujia eriarvoisesti kuljetuspalvelujen maksuissa verrattuna muihin kuljetuspalveluja käyttäviin vaikeavammaisiin, koska heidän maksamansa omavastuuosuus on 2,20 euroa.

Kantelijan mukaan päivätoiminnassa käyvät vaikeavammaiset henkilöt joutuvat eriarvoiseen asemaan lisäksi työssäkäyvien tai opiskelevien vaikeavammaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat kuukausimaksun (eli 42,80 euroa/kk) hinnalla matkustaa päivittäiset opiskelu- tai työmatkansa sekä 18 yhdensuuntaista vapaa-ajan matkaansa. Vielä suurempi epätasa-arvo on suhteessa vammattomiin henkilöihin, jotka voivat kuukausimaksun hinnalla matkustaa rajattomasti ja voivat myös hoitaa terveydenhuollon matkansa pelkästään kuukausilipun hinnalla.

Kantelijan mukaan päivätoiminnassa käyvä vaikeavammaisen henkilö joutuu maksamaan jokaisesta kulkemastaan matkasta 2,50 euroa eikä hänen kohdallaan siis toteuteta kuukausimaksupeeriaatetta. Pahimmillaan voivat maksut olla kuukaudessa yhteensä 152,70 euroa (päivätoimintamatkat: 20 päivää x 2 matkaa/päivä x 2,50 euroa=100 euroa kuukaudessa, vapaa-ajan matkat: 18 matkaa x 2,20 euroa=39,60 euroa kuukaudessa, terveydenhuollon matkojen vuosittainen omavastuu 157,25 / 12 =13,10 euroa kuukaudessa). Kantelun mukaan vaikka henkilö kävisi päivätoiminnassa vain yhden kerran viikossa, kustannukset nousevat silti suuremmiksi kuin säännöllisesti päivittäin työssäkäyvillä henkilöillä (päivätoimintamatkat 4 päivää x 2 matkaa x 2,50 euroa= 20 euroa kuukaudessa + edellä mainitut vapaa-ajan matkat ja terveydenhuollon matkat eli yhteensä 20+39,60+13,10=72,70 euroa kuukaudessa). Kantelun liitteenä oli eräälle asiakkaalle 26.1.2010 tehty maksusitoumus päivätoimintaan. Kantelijan mukaan kaupungin antamasta maksusitoumuksesta ei ilmene, että kyse olisi ollut sosiaalihuoltolain mukaisista matkoista.

Selvitys

Pyysin Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta asiassa selvityksen ja lausunnon. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston aikuisten palvelujen vastuualue antoi kantelun johdosta selvityksen 24.9.2010.

Sosiaalivirasto viittasi jo aiemmin 11.10.2007 antamaansa selvitykseen, jonka se oli antanut kantelijan silloiselle Etelä-Suomen lääninhallitukselle (nykyisin Etelä-Suomen aluehallintovirasto) tekemään kanteluun. Tässä ratkaisussa lääninhallitus ei pitänyt Helsingin kaupungin maksukäytäntöä kuljetusasioissa sinänsä lainvastaisena. Lääninhallitus oli kuitenkin kiinnittänyt Helsingin kaupungin huomiota siihen, että silloin kun matkojen käyttäjät ovat samaan vammaisryhmään kuuluvia tai haitta-asteeltaan samantasoisia asiakkaita, tulisi maksukäytäntöjen olla samanlaiset.

Selvityksen mukaan päivätoimintamatkojen omavastuuosuudet määräytyvät 13.2.2007 Helsingin sosiaalilautakunnan tekemän päätöksen mukaisesti siten, että kuljetuksesta voidaan periä HKL:n kuljettajalta ostetun kertalipun suuruinen maksu. Sosiaalilautakunta teki 9.3.2010 päätöksen vaikeavammaisten päivätoiminnoista perittävien maksujen tarkistuksesta. Päätöksen mukaan vaikeavammaisten päivätoimintakuljetuksista peritään 2,50 euroa yhdensuuntaiselta matkalta 1.5.2010 lukien.

Selvityksen mukaan päivätoimintakuljetuksia ei verrata työ- ja opiskelumatkoihin vaan päivätoiminta ja siihen liittyvät kuljetukset muodostavat palvelukokonaisuuden, josta voidaan periä sosiaalilautakunnan määräämät maksut aterioiden ja kuljetusten osalta. Selvityksen mukaan on huomattava, että sosiaalivirasto järjestää päivätoimintaa sekä sosiaalihuoltolain että vammaispalvelulain nojalla ja usein samoissa toimipisteissä, jolloin on johdonmukaista, että samasta palvelusta peritään samansuuruiset asiakasmaksut. Poikkeuksen muodostavat vain kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla järjestetyt työ- ja päivätoiminnan palvelut ja niihin liittyvät kuljetukset, jotka asiakasmaksulain mukaan ovat asiakkaalle maksuttomia.

Selvityksen mukaan päätös vaikeavammaisten päivätoiminnasta tehdään vammaispalvelulain perusteella. Päätökseen yhdistetään päätös päivätoimintakuljetuksista, mikäli asiakas tarvitsee kuljetuksen pystyäkseen osallistumaan päivätoimintaan. Päätös on siis selvityksen mukaan kokonaisuus, joka sisältää sekä päivätoiminnan että päivätoimintaan liittyvän kuljetuspalvelun. Asiakas saa muutoksenhakuohjauksen saamaansa päätökseen. Päivätoiminnan kuljetukset järjestetään joko ryhmä- tai yksilökuljetuksina. Selvityksen mukaan asiakkaalla on mahdollisuus hakea taloudellisen tai sosiaalisen tilanteensa perusteella maksunalennusta kaikkiin sosiaalipalveluista perittäviin omavastuuosuuksiin.

Sosiaaliviraston tänne toimittamasta lääninhallituksen 27.11.2007 antamasta päätöksestä (ESLH-2007-05982/So-18) ilmenee, että Helsingin kaupunki oli selvityksessään lääninhallitukselle todennut, että matkoja päivätoimintaan ei voida rinnastaa vammaispalveluasetuksen 6 §:n tarkoitamiin vaikeavammaisille henkilöille kuljetuspalveluna järjestettäviin välttämättömiin työ- ja opiskelumatkoihin, vaan ne voidaan hinnoitella erikseen ja toisistaan riippumatta. Muiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen tavoin päivätoiminnan kuljetusmaksuista on mahdollista hakea harkinnanvaraista alennusta. Maksun alentamisen perusteena ovat varattomuus tai muut erityiset sosiaaliset syyt.

Lääninhallituksen päätöksen mukaan Helsingin kaupungin maksukäytäntö kantelun kohteena olevissa kuljetusasioissa ei ole sinänsä lainvastainen. Päivätoimintamatkat järjestetään sosiaalihuoltolain nojalla ja vaikeavammaisten kuljetuspalvelumatkat vammaispalvelulain nojalla, joten matkoista perittävät omavastuut määräytyvät eri perustein. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston aikuisten palvelujen vastuualue oli todennut lääninhallitukselle antamassaan selvityksessä, että ”Helsingin sosiaalivirasto järjestää kaikki tarvittavat päivätoimintakuljetukset erillisillä ryhmäkuljetuksilla, jotka ovat irrallaan vaikeavammaisten kuljetuspalveluista. Näin ollen päivätoiminnan kuljetuspalvelujen asiakkaiden ei myöskään tarvitse erikseen lääkärintodistuksella osoittaa vaikeavammaisuuttaan liikkumisen suhteen vaan päätös kuljetuksen myöntämisestä liitetään päivätoiminnan myöntämistä koskevaan päätökseen. Päivätoiminnan asiakkailta on oikeus halutessaan käyttää päivätoimintamatkoihinsa heille mahdollisesti vammaispalvelulain nojalla myönnettyjä vapaa-ajan matkoja vaikka päivätoimintaan ei erikseen kuljetuspalvelua myönnetä”.

Aikuisten palvelujen vastuualue katsoi, että koska vaikeavammaisten päivätoimintaa ei verrata työhön tai opiskeluun, sosiaalivirasto oli voinut määritellä päivätoiminnasta perittävän maksun edellä esitetyllä tavalla. Vastuualue katsoi, että yhteistyöhön yksityisten palvelun tuottajien kanssa kuuluu myös palvelun tuottajien velvollisuus tiedottaa asiakkailleen käytettävissä olevista palveluista ja asiakkaan ohjaus hakemaan esimerkiksi alennuksia asiakasmaksuihin. Selvityksen mukaan vastuualue järjesti syyskuussa 2010 tiedotustilaisuuden yksityisille palvelun tuottajille. Tilaisuudessa käsiteltiin vaikeavammaisten päivätoiminnan asiakasmaksuja ja mahdollisuutta maksualennuksiin.

Vastine

Suomen CP-liitto ry:n päivätoiminnan vastaava ohjaaja - - - antoi selvitykseen vastineen 28.1.2011. Kantelija korosti päivätoiminnan osanottajien olevan vammairyhmiltään ja haittaasteiltaan samantasoisia asiakkaita kuin työ- ja opiskelumatkoja saavat helsinkiläiset, koska he saavat päivätoimintamatkojen lisäksi myös vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja. Peruste eriarvoiseen kohteluun ei voi olla se, että matkat on sosiaaliviraston mukaan myönnetty eri lakien nojalla. Asiakkaiden saamissa päivätoimintaa koskevissa päätöksissä ei ole mainintaa siitä, että päivätoiminnan matkat ovat sosiaalihuoltolain mukaisia matkoja. Päätöksessä ei myöskään mainita asiakasmaksulakia ja asiakkaan mahdollisuutta hakea alennusta asiakasmaksuista. Näin ollen asiakkaalla ei ole riittäviä tietoja muutoksenhakuun tai maksualennuksen hakemiseen. Mahdollisuus hakea alennusta asiakasmaksuihin ei poista perustaltaan eriarvoista kohtelua. Eri-laiset maksut eivät ole yhdenvertaisuusperiaatteen mukaista toimintaa, sillä henkilöitä kohdellaan eriarvoisesti riippuen siitä minne he matkustavat. Samaan vammairyhmään kuuluvat ja haittaasteeltaan samantasoiset henkilöt joutuvat eriarvoiseen asemaan keskenään. Pelkän työkyvyttömyyseläkkeen varassa olevat henkilöt joutuvat maksamaan liikkumisestaan kohtuuttoman summan verrattuna työssäkäyviin tai opiskeleviin henkilöihin.

Muu selvitys

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston aikuisten palvelujen vastuualueen asumispalvelupäällikkö - - - toimitti 29.11.2011 sähköpostitse lisäselvityksenä otteen sosiaaliviraston pysyväisohjeesta nimeltään ”Vammaisten asumispalveluista ja tukitoimista perittävät maksut 24.2.2011” siltä osin kuin oli kyse vammaisten henkilöitten päivätoiminnasta (VPL 8 §). Lisäksi sosiaaliviraston eri viranhaltijat toimittivat tämän asian esittelijän puhelimitse esittämien pyyntöjen johdosta kantelun liitteessä mainitulle henkilölle päivätoiminnasta tehdyt päätökset ja palvelusuunnitelman.

Oikeusasiamiehen kanslian notaari tiedusteli Helsingin, Turun ja Kuopion hallinto-oikeuksien oikeuskäytännöstä päivätoiminnan kuljetuspalveluasioissa. Näistä hallinto-oikeuksista ei löytynyt ratkaisuja, joissa olisi ollut kyse päivätoimintaan osallistuvan henkilön kuljetuspalvelumaksuista. Myöskään finlex-tietokannasta ei löytynyt ratkaisuja kyseessä olevasta asiasta.

3

RATKAISU

Minulla ei ole aihetta epäillä, että Helsingin sosiaalilautakunta olisi menetellyt lainvastaisesti päättäessään vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain nojalla järjestettyjen kuljetuspalvelumatkojen asiakasmaksuista (omavastuuosuuksista).

Käsitykseni mukaan kunta voi järjestää vaikeavammaiselle kuljetuspalveluja päivätoimintaan vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain nojalla.

Kiinnitän Helsingin sosiaaliviraston huomiota siihen, että asiakkaalle tehdystä vaikeavammaisen päivätoimintaa koskevasta päätöksestä tulisi käydä ilmi myönnetyn kuljetuspalvelumatkan asiakasmaksun (omavastuun) määrä ja se, minkä lain perusteella kuljetuspalvelu on myönnetty. Minulla on aihetta epäillä käytössäni olevan päätöksen johdosta Helsingin kaupungin viranhaltijan loukanneen hakijan oikeutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon eli oikaisuvaatimuksen tekemiseen, koska päätös oli nähdäkseni perusteltu puutteellisesti.

Korostan, että viranhaltijan tulee ratkaista asiakkaan kuljetuspalveluiden tarve tapauskohtaisesti. Mikäli vaikeavammaisen asiakas välttämättä tarvitsee kuljetuspalvelua vammansa tai sairautensa johdosta vammaispalvelulaissa ja –asetuksessa määritellyllä tavalla, on kunnan mielestäni järjestettävä se myös päivätoimintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tuolloin asiakasmaksu kuljetuksesta on asiakirjojen mukaan enintään 2,20 euroa/matka. Viime kädessä tuomioistuin ratkaisee, onko asiakkaalla oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun. Korostan, että yksilöllisissä etuuspäätöksissä on epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa omaksuttava ensisijaisesti hakijan kannalta myönteinen vaihtoehto. Lisäksi asiakkaan ohjauksessa ja neuvonnassa on otettava huomioon asiakkaan etu ja huolehdittava siitä, että asiakkaan perustuslaissa turvattu oikeus saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi toteutuu.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

3.1

Lainsäädäntö

Suomen perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaalipalvelut. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti toimivaltaisessa viranomaisessa. Julkisella vallalla on perustuslain 22 §:n mukaan velvollisuus edistää perusoikeuksien toteutumista.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan mm. vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettuun lakiin (380/1987, muut. 1267/2006, jäljempänä vammaispalvelulaki) on lisätty säännös, jonka mukaan kunnan tulee järjestää päivätoimintaa työkyvyttömille henkilöille, joilla ei vammaisuudesta johtuen ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan. Tämä lain lisäys tuli voimaan 1.1.2007. Lain 8 b §:n mukaan vammaisten henkilöiden päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella järjestettyä itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. Päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Päivätoimintaa on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammaisen henkilö voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos vaikeavammaisen henkilö kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy. Samassa yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia muutettiin siten, että vammaisten päivätoiminta on maksuton sosiaalipalvelu.

Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaisille henkilöille kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista toiminnoistaan.

Kunta on velvollinen järjestämään vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja vaikeavammaisille henkilöille. Vammaispalveluasetuksen 5 §:n mukaan kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Vammaispalveluasetuksen 6 §:n mukaan kunnan on järjestettävä kuljetuspalvelua työ- ja opiskelumatkojen lisäksi vähintään 18 yhdensuuntaista joka-päiväiseen elämään kuuluvaa matkaa kuukaudessa.

Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vammaispalveluasetuksen 4 §:n mukaan vaikeavammaisen henkilön työssäkäymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistykseen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Mainitun säännöksen 3 momentin mukaan korvattavaksi tulevat vaikeavammaiselle henkilölle kuljetuksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Kunta voi järjestää kuljetuspalveluja (kuljetustukea) sosiaalihuoltolain 20 §:n ja sosiaalihuoltoasetuksen 9 §:n 2 momentin nojalla kotipalvelun tukipalveluina.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveystoimista voidaan periä maksu palvelunkäyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Lain 4 §:ssä on säädetty maksuttomista sosiaalipalveluista. Sosiaalipalveluista on maksuttomia mm. vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu päivätoiminta kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 6 §:n mukaan vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuista vaikeavammaisille järjestettävistä kuljetuspalveluista voidaan periä enintään paikakunnalla käytettävissä olevan julkisen liikenteen maksua vastaava maksu tai muu siihen verrattavissa oleva kohtuullinen maksu.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (asiakaslain) (812/2000) 4 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan etu ja yksilölli-

set tarpeet. Asiakaslain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa.

3.2

Kuljetuspalvelu päivätoimintaan voidaan myöntää vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain nojalla

Vammaispalvelulain 4 §:n mukaan vammaispalvelulaki on toissijainen. Sen mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla tai jos niiden saanti viivästyy.

Vaikeavammaiselle suunnattu päivätoiminta on vammaispalvelulaissa säädetty kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu, jolla turvataan kaikkein vaikeimmin vammaisten henkilöiden oikeus osallistua päivätoimintaan. Hallituksen esityksen (HE 166/2006) mukaan päivätoimintaa järjestettäisiin niille vaikeavammaisille henkilöille, joiden toimintakyky ei mahdollista työn tekemistä tai osallistumista työtoimintaan (toimintaa voidaan järjestää esimerkiksi henkilöille, joilla on krooninen skitsofrenia ja sen aiheuttama vaikea toimintarajoite). Päivätoimintaan osallistuminen voi edellyttää kuljetuspalvelua päivätoimintapaikkaan ja takaisin.

Helsingin sosiaalivirasto viittasi selvityksessään jo aiemmin mainittuun Etelä-Suomen lääninhallituksen päätökseen. Lääninhallitus totesi, että koska vammaispalvelulain ja -asetuksen säädöksiä siitä, että vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus saada työ- ja opiskelumatkojen lisäksi kuljetuspalveluna vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, ei ole päivätoiminnasta säätämisen yhteydessä muutettu, niin päivätoimintamatkoja ei ole laissa sisällytetty vaikeavammaisten kuljetuspalvelun piiriin.

Kannanotto

Mielestäni kunta voi järjestää kuljetuspalveluja päivätoimintaan vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain nojalla. Perustelen kannanottoani seuraavasti.

Oikeuskäytännössä korkein hallinto-oikeus (finlexissä julkaistu ratkaisu 15.5.2000/906) on katsonut, että kunnan velvollisuus järjestää vaikeavammaisen henkilön kuljetuspalvelumatkoja voi yksittäistapauksessa vammaisen henkilön olosuhteista ja kuljetuspalvelujen tarpeesta esittämän selvityksen perusteella olla laajempikin kuin vammaispalveluasetuksen 6 §:ssä mainittu kahdeksantoista yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa matkaa kuukaudessa. Viranhaltijan tulee arvioida yksittäistapauksessa edellyttävätkö vaikeavammaisen henkilön olosuhteet ja tarpeet vammaispalvelulain mukaisten lisämatkojen myöntämistä. Kuljetuspalveluihin ja niihin liittyviin saattajapalveluihin kuuluvat edellä todetun mukaisesti vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Kuten edellä mainitsin nähdäkseni myös kuljetukset päivätoimintaan voivat kuulua vammaispalvelulain mukaisiin kuljetuksiin.

Tässä yhteydessä totean lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden ottaneen kantaa sosiaalihuoltolain ensisijaisuuteen ja vammaispalvelulain toissijaisuuteen. Asiassa sosiaalilautakunta oli hylännyt aivoinfarktin jälkeen mm. afasiaa ja apraksiaa sairastaneen henkilön vaatimuksen vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avustajan saamisesta, koska hakijan hoito tuli lautakunnan mie-

lestä järjestää ensisijaisen lainsäädännön eli sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna. Hallinto-oikeus oli kumonnut lautakunnan päätöksen. Sen mukaan hakijaa oli pidettävä vaikeavammaisena ja hänelle oli järjestettävä palveluasuminen esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan avulla. Korkein hallinto-oikeus ei muuttanut hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta. Se totesi (KHO 16.12.2005/2269), että "lautakunta ei voi syrjäyttää henkilön oikeutta saada vammaispalvelulain mukaisia vaikeavammaisen palveluasumiseen liittyviä palveluja järjestämällä hänelle palveluja sosiaalihuoltolain perusteella maksullisina palveluina".

Korostan, että vammaispalvelulain tarkoittamat kuljetuspalvelut kuuluvat kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin. Tämä merkitsee sitä, että kunnan on järjestettävä palvelut siitä riippumatta, onko kunnan talousarvioissa varattu tarkoitukseen määrärahoja vai ei. Vammaispalvelulaissa ei ole myöskään varallisuusharkintaa, joten vammaisen henkilön taloudellinen asema ei vaikuta tämän lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien saamiseen. Kunta ei siis voi vedota riittämättömiin määrärahoihin harkitessaan vaikeavammaisen henkilön oikeutta kuljetuspalveluihin.

Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetustukea kunta sen sijaan järjestää niihin osoitettujen määrärahojen puitteissa, eikä tähän tukeen vammaisella henkilöllä ole mitään erityistä oikeutta siten kuin vammaispalvelulain tarkoittamiin kuljetuspalveluihin. Sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetustuen saamisen edellytyksenä ei ole henkilön vaikeavammaisuus. Sosiaalihuoltolaissa tai sosiaalihuoltoasetuksessa ei ole tarkempia määräyksiä tai säännöksiä kuljetustuen järjestämisestä. Kunnalla on näkemykseni mukaan mahdollisuus talousarvionsa puitteissa määrittellä muun muassa kuljetustuen saamisen kriteerit, siihen mahdollisesti liittyvä varallisuusharkinta, matkojen määrä sekä matkoista asiakasmaksulakiin perustuvat asiakkaalta mahdollisesti perittävät maksut.

Hämeenlinnan - - - päivätoimintakeskukseen tehdyllä tarkastuksella viime vuoden syksyllä kävi ilmi, että vaikeavammaiset asiakkaat (ei kehitysvammaiset henkilöt) osallistuivat päivätoimintaan yleensä vain kerran viikossa. Tarkastuksella käydyissä keskusteluissa kerrottiin tähän olevan syynä se, että vaikeavammaiset asiakkaat joutuvat maksamaan käyttämistään kuljetuspalveluista päivätoimintaan. Myös nyt tutkittavana olevasta kantelusta välittyy huoli siitä, että vaikeavammaiselle henkilölle voi muodostua taloudellisesti liian raskaaksi osallistua päivätoimintaan päivittäin. Korostan, että vammaispalvelulain mukaan päivätoimintaa on lain mukaan järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammaisen henkilö voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa.

Nähdäkseni päivätoiminnan järjestämisessä on noudatettava korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta ilmenevää oikeusohjetta, jonka mukaan oikeutta vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin (kuten vaikeavammaiselle tarkoitettua kuljetuspalvelua) ei voi syrjäyttää järjestämällä palvelut sosiaalihuoltolain nojalla.

3.3

Kuljetuspalvelumaksujen omavastuu

Kunnan tehtävänä on vahvistaa asiakasmaksulain ja -asetuksen rajoissa maksut, joita niiden järjestämistä palveluista peritään.

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston asumispalvelupäälliköltä 29.11.2011 saadun tiedon mukaan Helsingin sosiaalilautakunnan päätösten mukaan vammaispalvelulain mukaisten vapaa-ajan matkojen omavastuu osuus on 2,20 euroa ja saman lain mukaisten päivätoimintamatkojen omavastuu osuus on 2,50. Asiakasmaksulain 2 §:n mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Sosiaaliviraston selvityksen mukaan Helsingin sosiaalilautakunta on tehnyt päätöksen, jonka mukaan päivätoimintamatkan kuljetuksesta voidaan periä Helsingin seudun liikenteen kuljettajalta ostettavan kertalipun suuruinen maksu.

Kannanotto

Kuntien asiana on vahvistaa asiakasmaksulain ja -asetuksen rajoissa maksut (omavastuuosuus), joita niiden järjestämistä palveluista peritään.

Helsingin seudun liikenteen internet-sivuilla olevan hintalaskurin mukaan kertalippu kuljettajalta/konduktööriltä maksaa 2,50 euroa. Minulla ei ole aihetta epäillä päivätoimintamatkan 2,50 euron suuruisen omavastuumaksun määrää lainvastaiseksi.

Asiakkaan kannalta on merkitystä sillä, myönnetäänkö kuljetuspalvelu päivätoimintaan sosiaalihuoltolain vai vammaispalvelulain nojalla. Palvelusta perittävä maksu ja palvelun järjestämismallisuus ovat näiden lakien nojalla erilaisia. Sosiaalihuoltolain mukaan järjestettävän palvelun maksusta on mahdollista saada alennusta vain asiakasmaksulain 11 §:ssä mainituilla syillä, jolloin perusteena on asiakkaan taloudellinen tilanne. Vammaispalvelulain mukaan määrätystä maksusta voidaan periä enintään paikkakunnalla käytettävissä olevan julkisen liikenteen maksua vastaava maksu tai muu siihen verrattavissa oleva kohtuullinen maksu (asiakasmaksuasetuksen 6 §). Tämä säännös on kuitenkin väljä ja suo soveltajalleen harkintavaltaa. Maksun määrän kohtuullisuus yksittäistapauksessa on mahdollista saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi. Tällöin tuomioistuin (hallinto-oikeus viime kädessä) voi ottaa kantaa siihen, muodostuuko asiakkaalle vammaispalvelulain mukaisista kuljetuksista kohtuuttomia kustannuksia. Ratkaisevaa on siis maksun kohtuullisuus.

3.4

Oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon

Päivätoiminnan järjestämisen tulee perustua vaikeavammaiselle henkilölle tehtyyn palvelusuunnitelmaan ja viranhaltijan tekemään päätökseen. Kantelussa on tuotu esille huoli siitä, että vaikeavammaisen asiakkaan matkakustannukset muodostuvat yli kolminkertaiseksi verrattuna työ- tai opiskelumatkoihin saavan vaikeavammaisen kuljetuspalvelumaksuihin. Kanteluun oli liitetty eräälle asiakkaalle tehty maksusitoumus päivätoimintaan ja kuljetuksiin. Helsingin sosiaalivirasto ei ole selvityksessään käsitellyt kyseisen asiakkaan tapusta.

Helsingin kaupungin pysyväisohjeen ”Vammaisten asumispalveluista ja tukitoimista perittävät maksut 24.2.2011” mukaan päivätoiminta on asiakasmaksulain 4 § 5 kohdan mukaan 1.1.2007 lukien maksutonta, mutta kuljetuksesta ja aterioista peritään maksu. Kuljetuksesta asunnosta päivätoimintayksikköön ja takaisin peritään kaksi kertaa HSL:n kuljettajalta ostetun kertalipun hinnan suuruinen maksu. Kuljettajalta ostetun kertalipun hinta on 1.5.2009 lukien 2,50 euroa. Ohjeen mukaan ”mikäli asiakas haluaa käyttää päivätoimintamatkojen sijasta kuljetuspalvelun vapaa-ajan matkojaan myös päivätoimintaan, vähentävät matkat vapaa-ajan matkojen määrää ja niistä peritään vapaa-ajan matkojen mukainen omavastuuosuus”.

Helsingin kaupungissa voimassa olevan ohjeen mukaan näyttää siis siltä, että asiakkaalle ei myönnetä vammaispalvelulain mukaisena kuljetuspalveluna lisämatkoja (siis 18 matkan lisäksi) päivätoimintaan. Toisaalta sosiaaliviraston selvityksen mukaan päivätoimintaan osallistuva vaikeavammaisen asiakas on voinut käyttää kuljetuspalveluna myös kuukausittaisia asiointi- ja vir-

kistysmatkojaan (siis myönnettyjä 18 matkaa), jolloin omavastuuosuus (asiaksmaksu) on pienempi kuin sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetuksen matkasta maksettava omavastuuosuus.

Kannanotto

Kunnalla on oikeus kunnallisen itsehallintonsa puitteissa antaa viranhaltijoilleen viranhoidossa noudatettavia ohjeita. Kunnan ohjeet voivat olla lakia ja asetusta täydentäviä. Viranhaltijan on ratkaistava päivätoimintaa ja vammaispalvelulain kuljetuspalveluja koskevat hakemukset lain säännösten edellyttämällä tavalla tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Ohjeet eivät saa estää viranhaltijaa poikkeamasta niistä tarvittaessa.

Saamani selvityksen ja muun käytössäni olevan aineiston perusteella pidän edellä todettua sosiaaliviraston pysyväisohjetta ja sosiaaliviraston menettelyä asiassa ongelmallisena perustuslain 21 §:n näkökulmasta. Perustelen kannanottoani seuraavasti.

Ohjeessa lähdetään siitä, että mikäli asiakas tarvitsee kuljetuksen päivätoimintayksikköön, kustakin kuljetuksesta peritään 2,50 euron maksu. Vaikeavammaisen henkilö voi kuitenkin halutesaan käyttää vammaispalvelulain nojalla myönnettyjä vapaa-ajan matkojaan päivätoimintaan, jolloin maksu kuljetuksesta on 2,20 euroa.

Kantelun liitteenä olevan päivätoimintaa koskevan päätöksen (25.1.2010 nro 47) mukaan ”tämä päätös sisältää myös päivätoimintaan liittyvät matkat. Teille myönnetään kaksi yhdensuuntaista matkaa käyntipäiville. Matkat järjestetään ryhmäkuljetuksina sopimusliikennöitsijän kanssa...Päivätoiminnan ruokailuista ja matkoista peritään maksu. ...Päätös perustuu lakiin ja asetukseen vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista”. Päätöksestä ei ilmene, että kuljetuspalvelut päivätoimintaan olisi myönnetty sosiaalihuoltolain nojalla vaan päätös on perusteltu ainoastaan vammaispalvelulailla ja -asetuksella. Päätöksestä ei myöskään ilmene kuljetuksesta perittävän omavastuun suuruutta. Päätöksestä saa kuvan, että matkat olisi myönnetty vammaispalvelulain mukaisesti, jolloin myönnetyn kuljetuspalvelun omavastuu matkalta tulisi olla 2,20 euroa.

Mielestäni ohje on omiaan ohjaamaan viranhaltijoita menettelyyn, jossa viranhaltija ei arvioi hakijan mahdollista oikeutta saada kuljetuspalveluja vammaispalvelulain nojalla. Ohjeessa ei ole otettu huomioon sitä, että asiakas voisi hakea vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua päivätoimintamatkoihin. Kuitenkin sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset. Vammaispalveluasetuksen mukaan kuljetuspalveluihin kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistystyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Kunnan on järjestettävä kuljetuspalveluja vaikeavammaiselle henkilölle siten, että hänellä on mahdollisuus välttämättömien työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi tehdä vähintään 18 yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa asiointi- ja vapaa-ajan matkaa kuukaudessa (vammaispalveluasetus 6 §). Korostan, että asetusta ei voida tulkita sillä tavoin, että vaikeavammaisen henkilön subjektiivinen oikeus olisi kuukaudessa enintään 18 matkaa (kuten edellä kohdassa 3.2 on selostettu). Sekä oikeus päivätoimintaan että oikeus vammaispalvelulain mukaisiin kuljetuspalveluihin on laissa määritelty subjektiiviseksi oikeudeksi. Sosiaaliviraston ohjeella ei voida tosiasiallisesti rajoittaa vaikeavammaisen henkilön oikeutta kuljetuspalveluun.

Mikäli asiakas, jolle on myönnetty oikeus vaikeavammaisen kuljetuspalveluun, osallistuisi päivätoimintaan useita kertoja kuukaudessa, voisi tarvittaessa asiakkaan vaatimuksesta omavastuu-

maksua kohtuullistaa (asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 6 §).

Sosiaalihuollon asiakkaan ensisijainen oikeusturvakeino on hakea muutosta viranhaltijan päätöksiin. Viranhaltijan tekemään päätökseen tyytymättömällä on oikeus saada päätös sosiaalilautakunnan tai vastaavan toimielimen käsiteltäväksi. Toimielimen päätöksestä voi valittaa vielä hallinto-oikeuteen. Vammaispalvelulain kuljetuspalveluja koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen voi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Sen sijaan asiakasmaksua tai sosiaalihuoltolain nojalla myönnettyä kuljetuspalvelua koskevasta päätöksestä ei ole mahdollista valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jolloin hallinto-oikeuden ratkaisu jää lainvoimaiseksi. Eduskunnan oikeusasiamies ei voi muuttaa viranomaisten ratkaisuja eikä toimia asiassa ylimääräisenä muutoksenhakuelimenä.

Sosiaalihuollon asiakkaan mahdollisuus hakea muutosta päätökseen vaarantuu, jos päätös on perusteltu puutteellisesti siten, että siitä ei käy yksilöidysti ilmi tieto siitä, mihin asiakas on oikeutettu tai velvoitettu. Käytössäni olleen päätöksen puutteellinen perustelu on voinut vaikuttaa siihen, että asiakas ei ole hakenut siihen muutosta. Päätöksestä ei ilmene kuinka paljon yhden-suuntainen matka maksaa asiakkaalle eikä sitä, millä tavalla maksusta voisi mahdollisesti saada alennusta/kohtuullistamista. Päätöksestä ei myöskään ilmene, että kuljetuspalvelu olisi myönnetty sosiaalihuoltolain nojalla, kuten sosiaaliviraston selvitys antaa ymmärtää. Lisäksi asiakkaalle laaditusta palvelusuunnitelmasta (viimeisin laadittu 22.9.2009) ei ilmene, että asiakkaan kanssa olisi keskusteltu hänelle edullisimmasta vaihtoehdosta.

Vuonna 2004 voimaan tulleen hallintolain (434/2003) 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava ja perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Säännöksen perusteluissa (HE 70/2002 vp, s. 100) todetaan seuraavaa:

Perusteluvollisuuden merkitys yleisenä oikeusturvaperiaatteena on viimeisten vuosien aikana selvästi korostunut. Tähän on vaikuttanut osaltaan perusoikeusuudistus, jonka yhteydessä oikeus perusteltuun päätökseen saatettiin voimaan perusoikeutena. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan tämä oikeus kuuluu niihin oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeisiin, jotka edellytetään turvattavan lailla.

Perusteluvollisuus konkretisoituu erityisesti silloin, kun yksilöä koskeva päätös on kielteinen tai jollain tavoin oikeuksia rajoittava. Perusteluvollisuus edellyttää riittävän tiedon antamista, jotta päätöksen kohteena oleva yksilö voi pyrkiä toteuttamaan oikeuttaan.

Katson sosiaaliviraston perustelukäytännön ongelmalliseksi nyt esillä olevassa esimerkkitaapauksessa. Minulla on aihetta epäillä, että esiin tulleen puutteellisen perustelun seurauksena kyseessä olevan asiakkaan tosiasiallista oikeutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon eli oikaisuvaatimuksen tekemiseen on loukattu.

Korostan, että hallintolain (434/2003) 44 § edellyttää, että päätöksestä on käytävä selvästi ilmi yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu sekä mainittava sovellettavat oikeusohjeet. Myös hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa. Sosiaali-

viraston viranhaltijan tulee nähdäkseni ohjata ja neuvoa vaikeavammaista hakemaan kuljetuspalveluita päivätoimintaan vammaispalvelulain nojalla silloin, kun asiakkaalle on muutoinkin myönnetty kuljetuspalvelu vammaispalvelulain nojalla.

3.5

Käsitykseni kuljetuspalveluiden myöntämisestä vaikeavammaisten päivätoimintaan

Päivätoiminnan järjestämisen yhtenä tarkoituksena on edistää päivätoiminnan avulla vaikeavammaisen henkilön sosiaalista vuorovaikutusta. Esityksen mukaan vuorovaikutus muiden kanssa parantaa elämän laatua ja ennaltaehkäisee psyykkisiä vaikeuksia. Lakiehdotuksen tarkoituksena on lisätä vaikeasti vammaisten henkilöiden kontakteja asunnon ulkopuolella (ks. HE 166/2006).

Kuljetuspalveluita koskevassa ohjeistuksessa ja päätöksenteossa tulee mielestäni ottaa huomioon Suomen allekirjoittama vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, jonka YK:n yleiskokous on hyväksynyt 31.12.2006. Suomi ei ole vielä ratifioinut sopimusta, mutta ratifiointi valmistelu on aloitettu. Yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja ovat tulleet kansainvälisesti voimaan 3.5.2008, koska tuolloin 20 jäsenvaltiota oli ratifioinut yleissopimuksen.

YK-sopimuksen 19 artiklan mukaan sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tästä oikeudesta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että koko väestölle tarkoitetut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan. Sopimuksen 20 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen, mm: helpottamalla vammaisten henkilöiden henkilökohtaista liikkumista sillä tavalla ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti korostan tehokkaita ja asianmukaisia toimia, jotta vammaisten henkilöiden olisi helpompi osallistua täysimääräisesti yhteisöön ja helpottaa vammaisten henkilöiden henkilökohtaista liikkumista kohtuulliseen hintaan.

Perustuslain yhdenvertaisuussäännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (HE 219/1986) todetaan, että lakiehdotuksen mukaisilla kuljetuspalveluilla turvattaisiin myös vaikeimmin vammaisille henkilöille kohtuulliset liikkumismahdollisuudet samoin kustannuksin kuin muille kansalaisille.

Julkisen vallan velvollisuus edistää perusoikeuksien toteutumista edellyttää, että päätöksenteossa on huolehdittava siitä, että vaikeavammaisen henkilö saa toteutettua vammaispalvelulaissa ja vammaispalveluasetuksessa ilmenevät oikeutensa, kuten oikeutensa päivätoimintaan. Näkemykseni mukaan se, että tiettyyn palveluun (päivätoimintaan) järjestettävä kuljetus myönnetään vain sosiaalihuoltolain perusteella, vaarantaa käytännössä sellaisen vaikeavammaisen henkilön oikeuksien toteutumista, jolla on oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun. Sosiaalihuoltolain mukaan myönnettyjen kuljetuspalvelujen maksuja alennetaan vain taloudellisen tai sosiaalisen tilanteen perusteella kun taas vammaispalvelulain mukaan määriteltujen maksujen suuruutta arvioidaan kohtuunäkökulmasta.

Korostan, että kuljetuspalvelua koskevalla päätöksellä on turvattava se, että vaikeavammaisen henkilö saa toteutettua vammaispalvelulain mukaisia ja -asetuksessa ilmenevät oikeutensa kuten oikeutensa päivätoimintaan viitenä päivänä viikossa. Kunnan päätös kuljetuspalveluista perittävistä omavastuusta ei siten saa tosiasiallisesti kaventaa vaikeavammaisen henkilön, jolla on oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun, oikeutta kuljetuspalveluihin päivätoimintaan. Se, rajoittaako tietty päätös yksittäistapauksessa vaikeavammaisen henkilön vammaispalvelulain mukaisia oikeuksia, jää viime kädessä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Käsitykseni mukaan päivätoimintaa koskevan päätöksenteon yhteydessä tulisi arvioida asiakkaan yksilöllinen tarve kuljetuspalveluun. Tällöin ratkaistaan myönnetäänkö kuljetuspalvelu vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain nojalla. Jos vammaispalvelulain mukaisesti määritellyt edellytykset eivät täyty, on selvitettävä, tuleeko kuljetuspalvelu myöntää sosiaalihuoltolain nojalla.

Vammaispalvelulain mukaisista kuten muistakin sosiaalihuollon lakisääteisistä etuuksista päätettäessä on perus- ja ihmisoikeussäännösten lisäksi otettava huomioon sosiaalioikeudelliset periaatteet. Sosiaalihuollon oikeusperiaatteet pohjautuvat sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain sekä sosiaalihuoltolain ja erityislakien säännösten ohella myös lakien esitöihin. Oikeuskirjallisuuden (Kaarlo Tuori – Toomas Kotkas: Sosiaalioikeus, Juva 2008, s. 166-167) mukaan yksi sosiaalihuollon oikeusperiaate on myönteisen tulkinnan ensisijaisuus. ”Etuuspäätöksissä perusoikeusmyönteinen tulkinta perustelee hakijalle myönteisen tulkinnan ensisijaisuutta”. Julkinen valta on velvollinen edistämään perusoikeuksien toteutumista. Yksilöllisiä etuuspäätöksiä tehtäessä on epäselvissä tai tulkinnanvaraisissa tilanteissa omaksuttava hakijan kannalta myönteinen vaihtoehto.

Edellä todetun johdosta korostan, että julkisen vallan (tässä tapauksessa Helsingin kaupungin) on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen ottamalla tapauskohtaisesti huomioon sovellettavan lain valinnassa edullisemman lain periaate.

Minulla ei ollut huomautettavaa siihen, että kunta oli tehnyt päätöksen päivätoimintaan liittyvästä kuljetuspalvelusta perittävistä omavastuuosuudesta. Sen sijaan korostan, että jokaiselle palvelua tarvitsevalle henkilölle tulee kuitenkin tehdä yksilöllisesti harkittu päätös ja asiakkaan kohdalla täytyy yksilöllisesti harkita, tarvitseeko asiakas kuljetuspalvelua päivätoimintaan ja jos tarvitsee, toteutetaanko se vammaispalvelulain vai sosiaalihuoltolain nojalla. Viime kädessä korkein hallinto-oikeus ratkaisee, onko asiakkaalla oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun ja sen mukaiseen asiakasmaksuun.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2, 3.4 ja 3.5 esittämäni käsitykseni Helsingin sosiaaliviraston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Helsingin kaupungin sosiaalivirastolle.

Pyydän Helsingin sosiaalivirastoa ilmoittamaan minulle 31.10.2012 mennessä, mihin toimenpiteisiin päätökseni on antanut aihetta.

Koska sosiaalihuoltolain 3 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirastolle kuuluu sosiaalihuollon suunnittelu, ohjaus ja valvonta toimialueellaan, lähetän jäljennöksen vastauksestani myös aluehallintovirastolle.

